

KENTSEL HİZMETLERE GÖÇ PERSPEKTİFİNDEN BAKMAK: PANDEMİ DÖNEMİNDE İSTANBUL ÖRNEĞİ

Ulusal Düzeyde Karar Alıcılar için
Yönetici Özeti ve Politika Önerileri

HEINRICH
BÖLL
STIFTUNG
DERNEĞİ
TÜRKİYE
TEMSİLCİLİĞİ

KENTSEL HİZMETLERE GÖÇ PERSPEKTİFİNDEN BAKMAK: PANDEMİ DÖNEMİNDE İSTANBUL ÖRNEĞİ

COVID-19 pandemisi, diğer tüm yönetim modelleri ile birlikte göç yönetişimini de sınavan bir kriz olarak karşımızda durmaktadır. KentSEL Hizmetlere Göç Perspektifinden Bakmak: Pandemi Döneminde İstanbul Örneği raporu, göç yönetişiminde yerel yönetim ve sivil toplum kuruluşlarının rolünü, İstanbul ölçeğinde ve COVID-19 salgını ekseninde inceleyerek, etkili ve adil bir göç yönetişimi için iyileştirme çalışmalarına kaynak oluşturmayı hedefler. Yerel Derneği, yerel yönetimlerin durum, sorun ve ihtiyaçlarını ulusal düzeyde karar alıcı ve uygulayıcı kurumlara ileterek gerekli adımların atılması için kaynak oluşturulmasını hedeflemektedir.

Çalışmanın ilk aşaması olan araştırma, İstanbul'da faaliyet gösteren ulusal ve uluslararası 13 sivil toplum kuruluşu, İstanbul'daki 13 ilçe belediyesi ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları, salgın öncesi ve esnasında mültecilere yönelik politika ve faaliyetleri, sorun ve ihtiyaçları hakkında bilgi vermiştir. Görüşmelerden çıkan veriler incelenerek, raporlanmıştır. İkinci aşamada, 26 Kasım 2020 günü Gaziantep, İzmir, Eskişehir, Konya, Denizli, Bursa Büyükşehir, il ve ilçe belediyeleri dahil Türkiye'nin farklı bölgelerinden, 30 yerel yönetim temsilcisinin katılımıyla bir çevrimiçi arama konferansı gerçekleştirilerek, söz

konusu rapor değerlendirilmiş ve ulusal düzeyde karar alan kişi ve kurumlar için politika önerileri geliştirilmiştir.

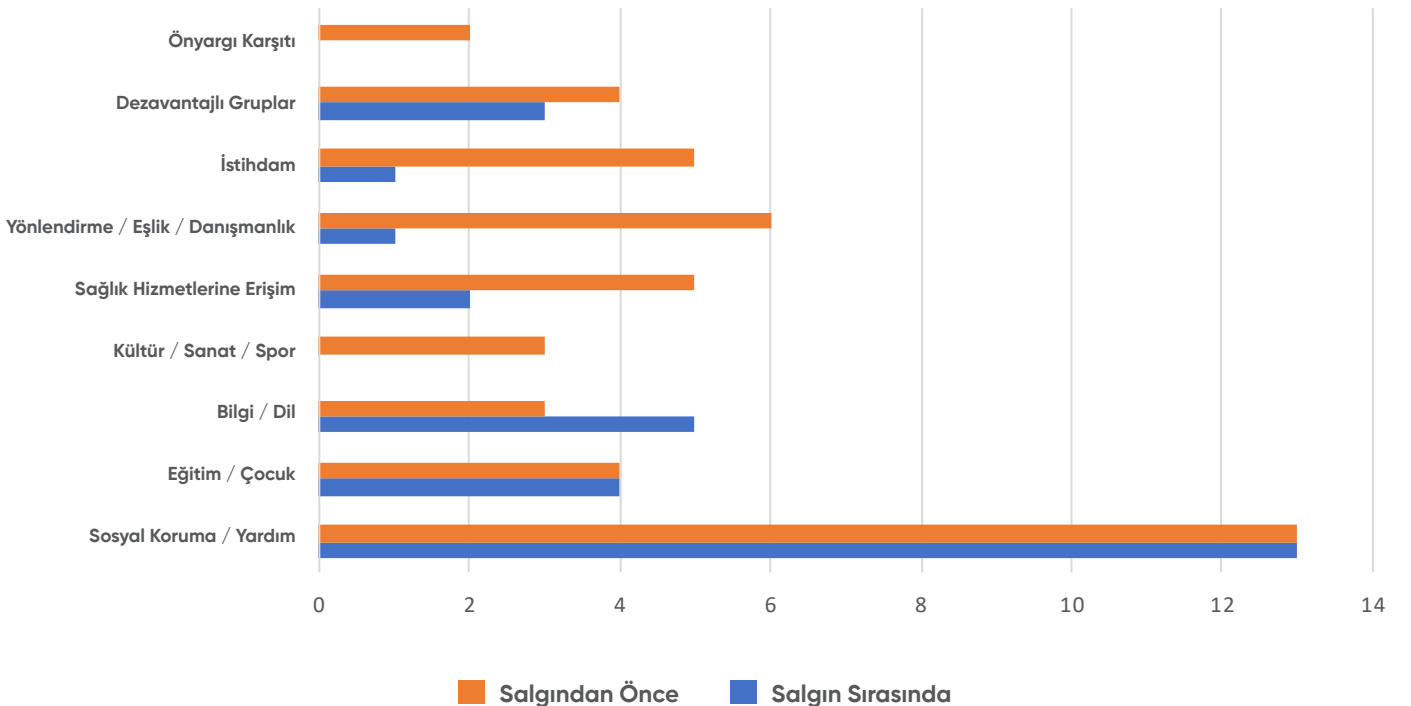
Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre Türkiye’de 3.635.410 Geçici Koruma Altındaki Suriyeli ikamet etmekte, Uluslararası Göç Örgütü’ne göre (IOM) toplam 5 milyon 867 bin mülteci ve göçmen bulunmaktadır. Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı’nda yerel yönetimlerin göç yönetişimindeki konum ve sorumluluklarını geliştiren hedefler, küresel gelişmelere paraleldir.

COVID-19 salgını dönemine ait raporlar, çarpıcı gerçekleri ortaya koymaktadır. Enfeksiyon riski, göçmen nüfuslar için yerel halka oranla 5 kat daha fazladır. Mülteciler arasında işsizlik oranı, %80'lere varmıştır. Derinleşen yoksulluk, gıda gibi

**Bu çalışma,
Ulusal Eylem Planı'nının
gerçekleşmesi ve ilerletilmesi
yönünde bir katkı olarak
görülmalıdır.**

temel ihtiyaçlara konusunda yardımlara bağımlılığı İstanbul, Kocaeli, Bursa, İzmir, Ankara, Konya, Kayseri, Kahramanmaraş, Adana, Mersin, Gaziantep, Kilis, Hatay, Şanlıurfa, Mardin illerinde göçmen ve mülteci nüfuslarda %90'lara çıkarmıştır. Göçmen çocukların %20-50'si arasında değişen oranlarda eğitimden uzaklaştığı görülmüştür. Bu tabloda, yerel dinamikleri tanıyan ve hızlı reaksiyon geliştirebilen yerel yönetimlerin göç yönetişiminde etkin rol alması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Salgın Öncesi ve Sırasında Kentsel Hizmetler

Yerel yönetimler; görev tanımları gereğince, yerel siyasetçilerin iradesiyle ve çalışanların girişimiyle, insan odaklı ve kapsayıcı hizmetler konusunda bir motivasyona ortaya koymaktadır. Yerel dinamiklere yakınlıkları ve hızlı karar alabilmeleri sebebiyle, göç yönetiminde daha etkin rol almak için potansiyeli yüksek kamu kurumlarıdır. Ancak finansal kaynak yetersizliği, personel yapısı ve niteliğindeki yetersizlikler ve göç yönetimini düzenleyen ve yerel yönetimlerin çalışma alanını tanımlayan mevzuattaki boşluklar, bu potansiyelin gerçekleştirilmesinde engel teşkil etmektedir. Mültecilerin, kent nüfus yoğunluğunun ve ekonomik dezavantajların fazla olduğu bölgeleri tercih ettiği düşünüldüğünde, bu bölgelerdeki yerel yönetimlerin ihtiyaçları daha da belirgin hale gelmektedir.

Ulusal düzeyde uyuma yönelik hedeflerin henüz tamamlanmamış olması; kamu kuruluşları olmak üzere diğer paydaşlar ile yaşanan koordinasyonsuzluk; veri alışverişindeki zorluklar ve sivil toplum kuruluşları ile sürdürülebilir olmayan işbirlikleri inşa etmek, yerel yönetimlerin göç etkin göç çalışmaları yürütmeleri için aşılması gereken engeller olarak durmaktadır. Ulusal Eylem Planı'nda öngörülen hedeflere henüz ulaşılmamış olması, toplumsal

uyum sürecini yavaşlatmakta, yerel düzeydeki karar alıcılar ve çalışanlar nezdinde motivasyon eksikliğine sebep olmaktadır. Göç yönetiminde proaktif rol alan yerel yönetimler ise, gerekli veriye ulaşamama sebebiyle hizmet veremeyebilmekte ya da yetersiz veri sebebiyle mükerrer hizmet verme riskini almak yerine hizmet vermemeyi tercih edebilmektedir. Hem proje bazlı işbirliklerinin sürdürülebilir olmaması hem de sivil toplum-belediye işbirliğine dair mevzuattaki boşluklar sebebiyle, yerel yönetim ve STK'lar arasındaki işbirlikleri yetersiz kalmaktadır.

Temel olarak; mevzuat ve finansmana dayalı, kurumların işleyişine dair ve üçüncü aktörlerle ilişkilerdeki sorunlar olarak 3 ana başlığın çözümü için, ulusal düzeyde karar alan kişi ve kurumlar tarafından uygulanması gerektiğini düşündüğümüz politika önerileri aşağıda belirtilmiştir. Bu 8 politika önerisi, Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı'nın bir an önce tamamlanması için bir çağrı olarak görülmelidir ancak Plan'ı tamamlayıcı bazı adımları da içermektedir. Politika önerilerinin, yerel düzeyde göç yönetiminde iyileştirmeler sağlarken, göç yönetiminin ulusal düzeyde salgınlar ve diğer krizlere dirençli hale getirmesi umulmaktadır. uyumun güçlenmesi için bir çağrı olarak görülmelidir.

ULUSAL DÜZEYDE KARAR ALICILAR İÇİN POLİTİKA ÖNERİLERİ

TÜM KENTSEL HİZMETLER GÖÇMENLERİ DE KAPSAMALI, BELEDİYELER BU SÜRECE HAZIRLANMALIDIR:

Belediye Kanununda yer alan 'Hemşehri Hukuku' konusundaki muğlaklık ortadan kaldırılmalıdır. Belediye Kanunu ve Büyükşehir Belediyesi Kanunu, vatandaşlık statüsü fark etmeksizin kentte yaşayan tüm paydaşları kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir. Hizmetlere erişimde vatandaşlık önkoşulu aranmamalıdır. Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı'nda yer verilen iyileştirmelere hız verilmelidir.

BELEDİYELERİN FİNANSAL VE KURUMSAL ALTYAPISI GÜÇLENDİRİLMELİDİR:

Belediyelerin hizmet kapasiteleri ve yetki alanları, ekipman ve personel yapıları, bütçeleri gerek duyulan şekilde güncellenmelidir. Kentte bulunan göçmen ve mültecilerin nüfusları oranında belirlenecek bütçeler, yerel yönetimlerin merkezi bütçe paylarına eklenmelidir. Belediyelerin uluslararası fonların yararlanabilmesi için uluslararası kuruluşlarla ulusal düzeyde temaslarda bulunulmalıdır. Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı uyarında göç ve uyuma ilişkin birimlerin kurulması hızlandırılmalı ve konuda uzman personel istihdamını öngören norm kadro tanımlamaları yapılmalıdır.

GÖÇ İDARESİ; MERKEZİ YÖNETİM BİRİMLERİ VE YEREL YÖNETİMLER ARASINDAKİ KOORDİNASYONU DAHA ETKİN BİÇİMDE YÜRÜTMELİDİR:

Yerel yönetimler ile merkezi yönetime bağlı birimler arasında veri paylaşımı ve işbirliği geliştirilmelidir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve bağlı birimler, eğitim, sağlık, işgücü, sosyal yardım gibi alanlarda göçmenlere ilişkin verileri, yerel yönetimler başta olmak üzere alanda çalışmalar yürüten kuruluşlarla açık biçimde paylaşmalıdır. Veri bazlı etkin politikalar geliştirilebilmesinin yanı sıra belediyelerin sundukları hizmetlerde mükerrerlik olup olmadığı konusunda ihtiyaç duydukları destek, ortaklaştırılmış veritabanları ile sağlanmalıdır.

GÖÇ YÖNETİŞİMİ, KAMU POLİTİKASI VE KAMUSAL HİZMET ODAKLI OLARAK SÜRDÜRÜLMELİDİR:

Özellikle pandemi döneminde sivil toplum kuruluşlarınca sunulan bazı temel hizmetlerde aksamalar yaşanmıştır. Sivil toplum kuruluşlarının kamu kurumlarına ait yasal, finansal ve kurumsal olanaklardan faydalanamaması, faaliyetlerin beklenenden düşük verimde ve bölünmüş olarak gerçekleştirilmesine sebep olmuştur. Hizmet sunumunun sağlanması amacıyla gerekli düzenlemelerin yapılarak, bu hizmetlerin belediyelerce sunulması amacıyla kamusal hizmet odaklı bir politika benimsenmesi ve bunun aşamalı olarak uygulanması olumlu olacaktır.

BELEDİYELER, STK'LARIN ALANDAKİ UZMANLIĞINDAN YARARLANARAK, HİZMET SUNUMUNDA İŞBİRLİKLERİ KURMALIDIR:

Belediyelerin, göçmenleri de kapsayan hizmetler geliştirerek sunabilmesi için STK'ların alanda elde ettiği birikimlerden yararlanılmasına ihtiyaç vardır. Alanda uzun yıllardır çalışmalar yürüten STK'larda özellikle koruma, sosyal uyum ve geçim kaynaklarına erişim alanlarında uzmanlaşmış personel ve deneyimin varlığı, anlamlı bir çözüm potansiyeli barındırmaktadır. Bu amacı gerçekleştirebilmek üzere belediyeler ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirlikleri, mevzuata detaylandırılmalıdır. Belediyelerin, sivil toplum kuruluşlarına iş devretmesi yasallaştırılmalıdır. Bu yolla, uzmanlık sunan STK'ların, kamu hizmetlerini gerçekleştirmede belediyeler ile hizmet sunum aşamasında işbirliği yapabilmeleri sağlanmalıdır.

2022 YILI SONRASINDA HAZIRLANACAK OLAN ULUSAL UYUM PLANINDA YEREL YÖNETİMLERİN ETKİN KATILIMI İLE PLANLANMALIDIR:

Mevcut eylem planının uygulama süreci bitiminde işlerlik kazanmak üzere hazırlanarak Ulusal Uyum Planı, yerel yönetim temsilcilerinin de anlamlı katılımı ile şeffaf biçimde hazırlanmalıdır. Yeni plan, onay sürecinin ardından kamuoyu ile paylaşılmalıdır. Yeni Ulusal Uyum Planı mülteciler arasındaki kadın, engelli, yaşlı gibi çoklu dezavantajlı gruplara duyarlı olmalıdır.

BELEDİYELERİN MÜLTECİ ÇALIŞAN İSTİHDAM ETMESİ KOLAYLAŞTIRILMALIDIR:

Devlet Memurları Kanunu'nda şartların tanımlandığı 48 no'lu madde, ilk sırada Türk Vatandaşı olmayı tanımlamış, yalnızca Bulgaristan'dan Türkiye'ye mecburi göç eden Türk soyundan olanlarda bu şartın aranmayacağı hükmüne yer vermiştir. Bu madde değiştirilerek, mülteci ve göçmenlerin de kamu kurumlarında çalışabilmesi sağlanmalıdır.

BİRLİKTE YAŞAM KÜLTÜRÜ YAYGINLAŞTIRILMALIDIR:

Başta kentler olmak üzere yerli nüfus ile mülteci ve göçmenler arasında toplumsal çatışmalar olabilmekte, mülteciler ayrımcılığa maruz kalabilmektedir. Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı uyarınca, uyum faaliyetlerine hız verilmeli ve yerel yönetimler ile sivil toplum kuruluşları bu faaliyetlerde başat partnerler olarak yer almalıdır.

YEREL İZLEME ARAŞTIRMA VE
UYGULAMALAR DERNEĞİ

info@yereliz.org

yereliz.biz

YERELİZderneği